

Nejdůležitější je najít balanc mezi popem a intelektuálním pohledem

foto archiv zpovídání

Terezie Křížkovská
a Adéla Mrázová

Studentky magisterského programu na Katedře filmových studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Terezie spolupra-

covala na českých i zahraničních filmových projektech a působí jako asistentka produkce a spoluorganizátorka filmových festivalů u nás i v zahraničí. Adéla je šéfredaktorkou filmového serveru Indiefilm.cz, spolupracuje jako dramaturgyně či novinářka s řadou festivalů a je koordinátorkou projektu Dělán kino, zaměřené na alternativní distribuci společnosti Artcam. Obě studentky se podílely na výzkumu východoevropské science-fiction v rámci mezinárodního studentského projektu Sci-fEast. Společně s Jakubem Jiříštem jsou autorkami a kurátorkami projektu NaFILM, na kterém spolupracují od roku 2012 a v jehož rámci připravují druhou výstavu *Na film! 2*.

Co vás vlastně vedlo k tomu, založit filmové muzeum v Čechách?

Adéla Mrázová: Byli jsme ve třetáku na bakaláři a přemýšleli jsme, co budeme dělat po škole. Samozřejmě jsme chtěli dělat něco užitečného a napadlo nás, že v Čechách nemáme filmové muzeum. To by mohla být skvělá vzdělávací instituce. Tehdy jsme všichni tři (zakladatelé projektu NaFILM: Národní

filmové muzeum – Adéla Mrázová, Terezie Křížkovská a Jakub Jiříš) hodně cestovali a navštívili jsme řadu zahraničních filmových muzeí, takže jsme viděli, jak to funguje jinde a stále víc nás zaráželo, proč v Čechách nic takového není. A potom se otevřelo Muzeum Karla Zemana, kde jsme poprvé komplexněji cítili ten velký potenciál. A protože jsme měli spoustu nápadů, jak to udělat lépe, sešli jsme se u kafe a dali hlavy dohromady. Úplně na začátku jsme si představovali, že se přidáme do nějakého týmu v NFA, který už něco podobného vyvíjí, ale ukázalo se, že tam nic takového neexistuje. Přednesli jsme tedy náš nápad na univerzitu, kde se setkal s větším nadšením. Začalo to bobtnat. Podali jsme si žádosti o granty na vývoj myšlenky a pak už to jelo... Najednou to bylo na realizaci, na druhou realizaci...

A jak dlouho už se té myšlence věnujete?

AM: Pátým rokem. Byly jsme na bakaláři, teď už jsme na magistru, Jakub už je doktorand... Táhne se to s námi už dlouho.

Věděli jste hned od začátku, že chcete zkusit založit filmové muzeum?

AM: Úplně původně jsme chtěli začít dělat filmový časopis. Chtěli jsme tenkrát překonat Cinepur. Ale zjistili jsme, že dělat věci, které tady už jsou, nemá moc smysl. Nechtěli jsme na ně plýtvat svou energií. Tak jsme si řekli, že zkusíme dělat něco, co tady není a buď to zkrachuje, nebo to vyjde.

Terezie Křížkovská: Byli jsme v té době vlastně dost našláplí, protože jsme dělali výzkumný projekt na východoevropské sci-fi. Ale nebyla to pro nás srdcovka.

AM: Tam jsme se vlastně všichni poprvé potkali. Hodně jsme spolu cestovali, pracovali jsme s různými zahraničními partnery a zjistili jsme, že je to něco úplně jiného, než chodit jenom na přednášky a semináře. Že je to vlastně skvělý... To tu naši chuť po něčem jiném hodně nastartovalo.

Když mluvíte o cestování... Je nějaké zahraniční filmové muzeum, kterým se teď ve větší míře inspirujete?

AM: Filmová muzea se nám vlastně nikdy úplně nelíbí. Vždycky na nich vidíme spíš nedostatky. Buď jsou

Expozice české filmové avantgardy, Výstava Na film!, Museum Montanelli, 2015 foto nafilm.org

hodně populární, takový ten fetiš kolem filmu – kostýmy, kabelky, boty... A nebo jsou zase hodně technická. Líbilo se nám ale například v muzeu v Turíně, kde mají jednu část expozice věnovanou prekinematografii. Především prvním optickým vynálezům. Tam jsme se inspirovali hodně. Obecně se necháváme inspirovat muzei, které se vůbec nevěnují filmu, ale filmové médium využívají k prezentaci toho, co chtějí ukázat.

Pracujete teď na poli filmové výchovy, která je v současné době hodně v kurzu. Počítali jste s takovým vývojem, když jste začínali?

TK: Měli jsme vlastně docela štěstí, protože jsme začali v době, kdy se filmová výchova začala teprve pomalu probouzet. Začalo se o ní mluvit, ale nikdo moc nevěděl, co a jak... Ten vývoj do současného stavu jsme nepředvíдали, ale byl pro nás štěstím. Filmové výchovné aktivity se najednou zařadily do okruhů podpory ze strany státu. To se nám dost hodilo. Teď už má na tyto aktivity samostatnou výzvu Ministerstvo kultury i Státní fond pro podporu kinematografie. Najednou jsou tam peníze, které jsou alokované na něco jiného než jen na film nebo festivaly. Stejně si ale myslím, že obecně o filmové výchově stále moc lidí neví. Neexistují žádné pořádné studie. Jednotlivé aktivity se tak nějak podivně tříští. Každý dělá to svoje, ale chybí tady komunikace mezi jednotlivými institucemi a projekty. To je obecně problém celého českého filmového rybníčku, že nikdo s nikým moc nespolečně pracuje. Všichni sice bedlivě druhé pozorují, ale většina dělá spíš všechno pro to, aby si navzájem nepomáhali.

A jak by tedy podle vás měla filmová výchova ideálně vypadat?

AM: Myslím, že je důležité film vnímat v kontextu ostatních médií. Filmová výchova by podle mě měla být součástí výchovy mediální, neměla by být součástí školních osnov jako samostatný předmět... Film by měl být spíš nadstavbou určitých předmětů. Samozřejmě není problém, aby pedagogové chodili ven na výstavy nebo do kina, to je něco jiného. Myslím si ale, že filmová výchova do osnov nepatří. Já bych si to třeba jako student nepřála, a to mám film ráda a věnuji se mu.

V rámcově vzdělávacím programu v současné době figuruje předmět nazvaný Filmová/Audiovizuální výchova. To mi spíš asociuje tu mediální výchovu. Ale asi záleží na tom, jak předmět pojme daná škola...

AM: Na film by se mělo nahlížet jako na médium, ale rozhodně by se na školách neměly učit dějiny nebo jak analyzovat film. A především na ZŠ a SŠ mi to přijde neúnosné a úplně zbytečné. I díky tomu, že naší první výstavou (výstava NaFilm! probíhala od 4. června do 25. října 2015 v Museu Montanelli; pozn. redakce) prošlo opravdu hodně dětí, víme, že není zas až tak důležité jim předkládat tradiční dějiny filmu, ale skrze film nahlížet současné problémy. Aktualizovat.

Podle mě je Filmová/Audiovizuální výchova v současnosti velmi důležitá. Hlavně kvůli určité mediální přehlcenosti. V první řadě by dle mého měla děti naučit přistupovat kriticky k tomu, co vidí v televizi, na internetu atd. A pokud bude na školách pojatá takto, myslím si, že by v osnovách rozhodně neměla chybět.

AM: To rozhodně. Ale myslíme si, že by se nemělo jednat o samostatný předmět. O to se především snažila Pracovní skupina pro F/AV, která byla pod archívem. Byli jsme na několika jejich setkáních a tam se hodně řešilo právě to, jak dostat filmovou výchovu do školních osnov. Vyroženě filmovou výchovu. To podle mého není úplně funkční cesta. Dnes už je podle mého pozdě, nabízet dětem jako volitelný předmět filmovou výchovu, protože všechny ty volnočasové aktivity, které v Čechách už existují, už to dávno dělají. Prostě ty školy předběhly.

Každopádně je to složité, ale zpět k vašim aktivitám. Před rokem jste uskutečnili první výstavu v prostorách Musea Montanelli. Letos

Prohlídka s komentářem, Výstava Na film!, Museum Montanelli, 2015 foto nafilm.org

se vám podařilo sehnat prostory pro pokračování výstavy v Paláci Chicago na Národní třídě. Jak se to stalo?

TK: Úplnou náhodou. Po tom, co jsme ukončili výstavu v Montanelli, jsme na Facebooku oznámili, že hledáme prostory k pokračování. Původní výstavu jsme zabalili a odjeli jsme si vyčistit hlavu do Himálaje. A najednou nám tam volali majitelé Paláce Chicago, že pro nás mají prostory - na Národní třídě. To se nám zdálo skvělé. Když jsme se tam ale potom přišli podívat, tak jsme zjistili, že jsou to prázdné kancelářské prostory ve druhém patře domu, kde sídlí právníci. Nebylo tam nic. Ze stropu visely dráty, spousta tyčí. Moc jsme nevěděli, co s tím. Ani jsme si nebyli jistí tím, jestli je to ten prostor, který chceme...

AM: Naplnit prostor, už jsme uměli z Montanelli. Také jsme uměli neustále myšlenku rozvíjet. Neuměli jsme ale něco doopravdy postavit, vybudovat prostor úplně od začátku. To byla výzva. Hrozně moc nám to dalo. Je to zase úplně něco jiného než v Montanelli. Bylo pro nás skvělé pracovat s architekty a moct si říct jakým směrem bude ta expozice orientovaná, co všechno tam má a může být. Najednou nám došlo, že i samotný prostor může hrát roli, vytvořit atmosféru... Je to úžasná zkušenost. A hlavně krok dál.

A jakou máte představu. Bude se muzeum např. věnovat jen české kinematografii, nebo i té světové?

AM: Snažíme se vždy tu českou zasadit do kontextu světové kinematografie. Jelikož prostor v Chicagu je asi jen o 60 m² větší než v Montanelli, nebylo možné prostě vzít původní výstavu a pouze ji rozšířit. To by bylo málo. Výstava by se tak o moc dál neposunula. Vybrali jsme proto dvě úplně nová témata, kterými nahradíme dvě témata z původní expozice. Jedno z nich je filmová prehistorie. Například jak oko vnímá pohyblivý obraz. Nechali jsme znovu zrekonstruovat exponáty jako je zootrop, nebo laterna magika, které jsou sice všude, ale snažíme se na ně nahlížet českým kontextem. Mluvíme třeba o Purkyněm a vyprávíme české dějiny prvního přemýšlení o filmu. Ale pracujeme i s virtuální realitou, používáme hologram. Zkoumáme přístroje k zachycení pohybu, nebo k přenesení člověka jinam...

Jak vás napadlo zrovna využití hologramu?

AM: Chtěli jsme oživit dobové představení i s komentářem pronášeným autentickým komentátorem. Nejdříve jsme si říkali, že roli komentátora můžeme svěřit některému z kustodů, ale potom nás napadlo,

že bychom k tomu mohli použít hologram, že to bude vtipné a zajímavé. Celý komentátor se nám tam ale nevešel, tak tam nakonec bude jen jeho hlava.

Napadá mě, jestli se s expozicí filmové prehistorie netluče, použít moderní formu prezentace...

TK: My vlastně celé téma nahlížíme formou šoku. Chceme ukázat, že film původně nebyl uměleckým médiem, které by mělo vyprávět příběh, ale jeho primární funkcí bylo ohromovat. Mělo zapadat do kontextu zábav a atrakcí. Takže i ta expozice vlastně tohle celé odkrývá.

AM: Je to vlastně ideální filmová výchova podle našeho klíče. Ukázat, že i když mluvíme o kinematografii v úplných začátcích, tak je to stále aktuální. Třeba ve virtuální realitě jde přece v současné době také primárně o šok nebo lépe řečeno, o nějakou formu atrakce, takže film jako by se zase ohýbal zpátky.

S jakou cílovou skupinou chcete primárně pracovat? Kdo by podle vás měl hlavně do vašeho muzea zavítat?

TK: Primární cílovou skupinou jsou pro nás školy, hlavním smyslem filmového muzea by jednou mělo být především zprostředkování filmového vzdělávání. Školy nám navíc dávají skvělou zpětnou vazbu. Hodně spolupracujeme s druhým stupněm základních škol a se středními školami. Jednak nabízíme komentované prohlídky a vždy se také snažíme tam mít nějaký doprovodný program v podobě workshopu. Zároveň, ač je to možná klišé, bychom samozřejmě chtěli, aby muzeum bylo pro všechny. Pro rodiny s dětmi stejně jako pro studenty a seniory.

Jaké máte na výstavu v Montanelli ohlasy?

A naplnila se vaše představa o cílové skupině při realizaci první výstavy?

AM: Ohlasy jsou velmi pozitivní. Neskutečnou zpětnou vazbu jsme měli například od pedagogů. Bylo to způsobeno asi hlavně tím, že učitelé děti většinou vodí do kina nebo do Technického muzea, Národního muzea, kde to dělají jiným způsobem. My jsme, myslím si, vykryli díru na trhu, takže si to učitelé pochvalovali už jen díky tomu, že v muzeu se svou třídou mohli zůstat prakticky celý den, když chtěli. Prohlídka trvala v průměru hodinu a půl a potom tam byla možnost na prohlídku navázat třeba dvouhodinovým workshopem. Většinou tam děti zůstávaly i déle. Nemůžeme si ale vynachválit ani zahraniční návštěvníky...

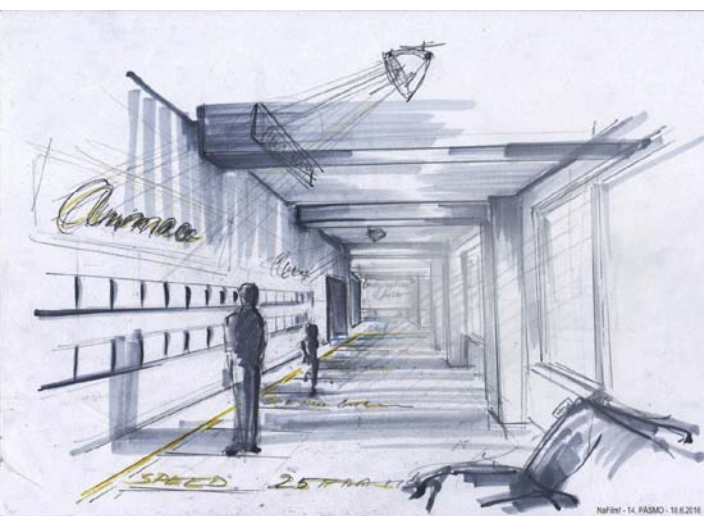
To ale asi bylo dáno hlavně tím, kde byla výstava situována. Přece jenom hlavní tah na Pražský hrad, to asi nemohlo dopadnout jinak...

TK: Na druhou stranu pro české návštěvníky to už bylo mnohem horší, protože tím tahem tam jdou hlavně cizinci, Češi, a hlavně Pražáci, tam moc nechodí...

AM: Ale my jsme za to byli ve finále rádi, protože jsme si ověřili, že dokážeme ten příběh vyprávět i cizincům. Byli jsme rádi, že pochopili popisky a hodně se zajímali. Je to pozitivní zpětná vazba i proto, že je třeba si uvědomit, že cizinci mají obecně mnohem větší zkušenost s interaktivními výstavami a muzei, takže chvála od nich už asi něco znamená. Hezkou zpětnou vazbu jsme ale měli překvapivě i od seniorů, jakožto generace, která na interaktivní výstavy naopak moc zvyklá není. Bylo hrozně hezké pozorovat, jak je to osahávání a zkoušení baví.

Mluvili jste o workshopech, které nabízíte školám... Budete v tom pokračovat i v rámci připravované výstavy? A jak to vlastně máte, připravujete si je sami, nebo jste si přizvali někoho na pomoc?

TK: Určitě v nich chceme pokračovat a tentokrát je plánujeme více navázat na samotnou expozici. Budeme se zabírat prehistorií, tím druhým novým tématem bude animace, takže si myslím, že by to šlo vlastně docela dobře propojit. To, co návštěvník uvidí, může v rámci doprovodného programu dále rozvíjet.

Zamýšlená expozice Animace pro Výstavu Na film! 2: V pohybu, Palác Chicago, 2016 foto nafilm.org

AM: Loni jsme na workshopech začali docela narychlo spolupracovat s Aeroškolou. Letos, i díky tomu, že Aeroškola už o expozici ví a přesně vědí, co chystáme, budeme nabízet nové workshopy, které Aeroškola v současné době vyvíjí přímo na míru výstavě, což nám přijde skvělé. S dětmi budou chodit přímo do expozice a část workshopu se bude odehrávat tam. Plánujeme totiž mít dopolední otevírací dobu pouze pro školy.

Navíc spolupracujeme i s ULTRAFUnem, což jsou mladí lidi z UMPRUMky, který to zase pojmají úplně jinak.

Když jsem nastupovala na Katedru filmových studií, měla jsem idealizovanou představu, že nám tam prakticky ukážou, jak to u filmu funguje. Že nám dají vhled do technických aspektů filmu, abychom ho byli jako filmoví kritici a teoretici schopni správně pochopit, uchopit... ale to se nestalo. Docela mě to zklamalo, protože si myslím, že je to hodně důležité. Myslím, že filmové muzeum, které tohle může přístupnou formou zprostředkovat nastupující generaci studentů filmových věd a samozřejmě i všem ostatním, které to zajímá, je bezva nápad.

AM: To je i pro nás oříšek. I my máme spíš jen teoretické znalosti.

TK: Teď jsme si třeba docela užili s laternou magikou. Bojovali jsme s ní asi tři měsíce. Obvolávali všechny optiky, optometriky a nakonec jsme skončili na ČVUT na aplikované geometrické fyzice...

AM: V Národním technickém muzeu sice všechny ty přístroje mají, ale protože nejsou funkční a nemůže se na ně sahat, tak vůbec nikdo neví, jak vlastně fungují.

TK: My jsme si navíc vybrali laternu magiku, která se fyzicky do dnešních dní nedochovala a existují k ní jen dobové náčrty...

AM: Ale je to zábavné, taková detektivní práce. A taky práce přesvědčit a nadchnout lidi pro to, aby s námi na tom chtěli spolupracovat.

A kdo vám vyrábí exponáty?

AM: Jak kdo a jak kdy. Máme šikovné truhláře, kteří vyrábějí dětský nábytek. Loni nám vyráběli přístroje na výrobu ruchů - větru a tak... A letos do toho s námi šli znova. Oslovili nás svým přístupem. Jako bychom to byli my, jen místo filmu mají dřevo... Jako předlohu k těm přístrojům z loňska jsme měli jen obrázky z Ruska, kde nebylo úplně patrné, jak co vypadalo,

Nové prostory pro Výstavu Na film! 2: V pohybu, Palác Chicago, 2016 foto naifilm.org

takže jsme všechno vyráběli spíš dost intuitivně. I kluci truhláři hodně hledali, zkoušeli, poslouchali, jak co zní a nakonec to vyšlo, i když možná ne úplně ideálně...

Spolupracujeme také s truhlářstvím Zdar, to jsou lidi, kteří vyrábějí filmové kulisy, rekvizity a různá hejbátka pro výstavy na Barrandově. S nimi spolupracujeme na těch složitějších exponátech, se kterými si nevíme rady.

A chápu to tedy správně, že si exponáty navrhujete sami podle svých představ?

TK: My víme, jak to má fungovat, ale vůbec nevíme, jak to má vypadat v praxi...

AM: Jsme mezinárodní projekt, a tak máme různé zahraniční partnery - především studenty. Například scénáře a animace pro expozici s virtuální realitou nám vyvíjí jedna britská škola. S jinou částí expozice nám zase pomáhají studenti z Polska.

TK: Mezinárodní spolupráce je dobrá hlavně proto, že když mají ti partneři ve své zemi filmová muzea a různé instituce, které se filmovou výchovou aktivně zabývají, mohou nám předat určité know-how, které potřebujeme ze všeho nejvíc.

Myslím, že teď je čas zastavit se už konkrétně u připravované výstavy. Máte tam nějakou srdcovku?

AM: Jednu srdcovku máme. Jedná se o exponát v části věnované filmové avantgardě, představuje principy filmové koláže. Je to vláček, který jezdí po kolejkách a protože je různě osvětlený, vrhá stíny na zeď za sebou. Atmosféru vytvářejí také ozvučené

a rozpothybované prvky. Ta instalace hezky komunikuje s expozicí prekinematografie. A obecně je vlastně dost propojená se stereotypem o příjezdu vlaku, který je ve filmové teorii hodně skloňovaný. Vlak jako něco, co překonává dálky. I když třeba to tak funguje jenom pro nás... Kdo ví, to se uvidí.

Když se teď s vámi o tom bavím, přijde mi krásné a docela nakažlivé vaše nadšení pro věc a i to, že to máte takhle promyšlené do nejmenších detailů... Paradoxně mi to ale připomnělo reakce na výstavu v Montanelli, které jsem zaregistrovala u některých svých přátel a známých. Objevovala se v nich poměrně často výtka, že jste moc popoví. Co si o tom myslíte, jste popoví, nebo je to něco, co vás uráží?

TK: To je skvělý, že někdo řekl popový, protože občas jsme zase naráželi na reakce, že je to moc intelektuální. S hledáním balancu trochu bojujeme. Chceme, aby to bylo přístupné, a zároveň nám záleží na tom, abychom předkládali pravdivé informace.

AM: Je ale třeba si uvědomit, kdo je naším cílovým návštěvníkem. Jsou to cinefilové, ale i úplní laici, především žáci základních a středních škol, kteří na naši výstavu klidně mohou přijít jako úplně nepopsaná deska. Takže si myslím, že by to vlastně trochu populární být mělo. Jinak by to bylo tak pro nás a pár vyvolených.

Srdcovku už jste prozradili. Co takhle nějakou největší noční můru v souvislosti s připravovanou výstavou? Máte?

TK: Animaci. To je ta druhá nová expozice. Téma nám přišlo hravé a zábavné a vybízelo k tomu, abychom ho do expozice zařadili. Jenomže když jsme začali doopravdy přemýšlet o tom, jak ho vystavit, byl to najednou dost oříšek. Chtěli jsme téma představit interaktivní formou, ale zároveň jsme nechtěli, aby expozice suplovala dílny. Zároveň je to dost široké téma a máme na něj poměrně malý prostor. Museli jsme tedy vybrat jen určité malé podtéma. Sedíme nad tím už asi tři měsíce a pořád to není finální. Pořád to nemáme vyrobené. Takže to je zatím největší noční můra. No... Uvidíme, jak to bude fungovat. To se ukáže až časem. Naštěstí je tu možnost to měnit a vylepšovat za chodu.

Svým projektem jste Česku chtěli dát filmové muzeum. Zatím jste uspořádali jednu výstavu, která trvala půl roku a nyní chystáte

druhou, která je zatím také časově omezená... Rýsuje se nějaké opravdové a trvalé filmové muzeum?

AM: Ano, ale máme před sebou ještě dlouhou cestu. Ale to je vlastně dobře, protože nám to dává prostor k růstu a zdokonalování. Přichází k nám strašně moc impulsů a zpětných vazeb, které je potřeba zpracovat.

TK: Na začátku jsme měli v plánu udělat koncepci celého muzea a teprve potom hledat vhodné prostory a tak. Ale nakonec se ukázalo jako geniální nápad budovat tu myšlenku postupně. Díky těm malým výstavám, které teď děláme, si tu naši koncepci testujeme a malými krůčky se přibližujeme k cíli vytvořit trvalé filmové muzeum.

Takže Palác Chicago není konečná?

AM: Bylo by to skvělé, kdyby byl...

TK: Ten palác je ohromný. Má spoustu pater a dalo by se tam rozšiřovat a růst. Už teď máme totiž doma v obýváku schovaných zhruba 150 m² expozice, která se nám na výstavu za současných podmínek nevejde.

AM: Ale máme s nimi dohodu, že nejdřív musíme prokázat, že to funguje, že jsme schopný tam dostat lidi. To bude výzva, protože když teď řekneme Palác Chicago, tak nikdo většinou neví, kde to je. Není to budova, ve které by doteď existoval nějaký výstavní prostor. Je to kancelářská budova. Lidi tam tedy nebudou primárně chodit za kulturou, dokud je to nenaučíme. Pokud se nám toto podaří a celý koncept se v tom půlroce, co s nimi máme vyjednaný, osvědčí, byli bychom rádi, kdybychom tam mohli zůstat třeba alespoň ještě tři až pět let. To by bylo super.

Dokážete si představit to, že se vytváření a následná správa filmového muzea stane vaší celoživotní prací?

TK: Dokážeme! Na druhou stranu by nás to ale asi bavilo víc, kdybychom už teď věděli, že zůstaneme na jednom místě. Nevím, jak dlouho bychom ještě dokázali takhle kočovat.

AM: Hlavně produkčně je to složité. Hledat další prostory, dát o tom vědět lidem, všechno znova zařizovat... Takže doufáme, že budeme moct zůstat nějakou delší dobu tady v Chicagu a soustředit se jenom na tu expozici a hledání partnerů.

No už se nemůžu dočkat, až se půjdu podívat!

*Nelly Čada Wernischová
autorka vystudovala KFS na FF UK
a je šéfredaktorkou H_aluze*

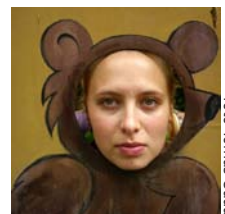

foto Tomáš Čada